

J E R E M Y S T A N G R O O M

EINSTEIN BULMACASI

Einstein meşhur bulmacasını çocukken tasarlamıştı.
Beş komşu ve bir balık hakkındaki bu hain problem öyle akıllıcaydı ki
Einstein bu soruyu her elli kişiden yalnızca birinin çözebileceğini
öne sürmüştü. Ama bu sadece başlangıç...

Bu kitapta, şimdiye dek tasarlanmış en şaşırtıcı zihin açıcılarla karşılaşacaksınız.
Üç kapıdan birini seçerken, sürpriz partinin hangi gün olacağına dair tahmin
yürütürken ya da bilgisayarınıza düşen ve bir şekilde hep doğru çıkan maç tahmini
e-postalarının güvenilirliğini hesaplarken gri hücreleriniz fazla mesai yapacak.
Çözümü bulmanız halinde ne kadar gururlansanız hakkınız.
Ama aksi durumda lütfen sorumlu okurluğu elden bırakmayın;
çözememenin verdiği sinirle fırlatılan kitap yaralayıcı olabilir.

LÜTFEN BAŞKASININ KAFASINI
BU İŞE KARIŞTIRMAYIN!

ISBN:978-605-88981-0-3

domingo
www.domingo.com.tr

EINSTEIN BULMACASI

Bu kitap ilk kez 2009 yılında "Einstein's Riddle " ismiyle İngilizce olarak yayınlanmıştır. Kitabın Türkiye hakları Onk Ajans aracılığıyla alınmıştır.

© 2009 Elwin Street Ltd, 144 Liverpool Road, London
www.elwinstreet.com

Türkçe yayın hakları:

© Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Asmalımesit Mah. Ensiz Sok.

No:2 D:4 Tünel İstanbul

Tel: (212) 245 08 39

domingo

Domingo, Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. 'nin markasıdır.

Yayıncı Sertifika No: 12746

www.domingo.com.tr

Yazar: Jeremy Stangroom

Tasarım: Diana Sullada

Çeviri: Gülin Ekinci

Sayfa Uygulama: Deniz Guliyeva

Kapak Tasarım: Kadriye Gümüş

Kapak İllustrasyonu: Ozan Küçükusta

ISBN: 978-605-88981-0-3

Baskı: Kasım 2009

Graphis Matbaa, İstanbul

100 Yıl Mahallesi, Matbaacılar Sitesi,

2. Cadde, No: 202 A, Bağcılar

(212) 629 06 07

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

JEREMY STANGROOM

Doktora derecesini London School of Economics'den aldı. 1997'de Julian Baggini ile birlikte kurmuş olduğu *The Philosophers' Magazine*'de yeni medya editörlüğü yapmaktadır. *The Little Book of Big Ideas: Philosophy* ve *The Little Book of Big Ideas: Religion* gibi pek çok eserin yazarı ve editörüdür. *Do You Think What You Think You Think?* adlı kitabın da yazarlarından biridir. Toronto'da yaşamaktadır.

EINSTEIN BULMACASI

AKLINIZIN *sınırlarını* ZORLAYACAK

BULMACA VE PARADOKSLAR

JEREMY STANGROOM

domingo

İçindekiler

I

MANTIK VE OLASILIK 8

Einstein gibi akıl yürütebiliyorsanız,
çözmesi kolay bulmaca ve zekâ oyunları

- Einstein Bulmacası 10
- Ferrari mi, Keçi mi? Monty Hall Problemi 14
- Bertrand'ın Kutusu 16
- Kız mı, Erkek mi? 18
- Kaç Yaşındalar? 20

2

DOĞRU AKIL YÜRÜTEMEYİNCE 22

Çözebileceğimiz halde çözemediğimiz
bulmaca ve zekâ oyunları

- Sevgili Wason 24
- Mary Ne İş Yapıyor? 26
- Kumarbaz Hatası 28
- Hırsız Palyaço 30
- Kayıp Dolar 32

3

GERÇEK YAŞAM 34

Günlük yaşamda karşılaştığımız
bulmaca ve zekâ oyunları

- Tutsak İkilemi 36
- Dolar Açık Artırması 38
- Kumarbaz Safsatası 40
- Yalanlar, Kuyruklu Yalanlar ve İstatistikler 42
- Caydırma Paradoksu 44
- Dava Paradoksu 46

4
HAREKET, SONSUZLUK VE BELİRSİZLİK 48
Hareket, sonsuzluk ve belirsizlikle ilgili
bulmaca ve paradokslar

- Kel Olmak ya da Olmamak 50
- Dolly'nin Kedisi ve Theseus'un Gemisi 52
- Sonsuzluk Oteli 54
- Zenon ve Üç Bacaklı Yarış 56

5
FELSEFİ AÇMAZLAR 58
Felsefede karşılığı olan
paradokslar

- Kütüphanecinin İkilemi 60
- Yalancı Paradoksu 62
- St. Petersburg Paradoksu 64
- Avukat Paradoksu 66
- Buridan'ın Eşegi 68

6
TAM BİR PARADOKS! 70
Okkalı paradokslar

- Newcomb Paradoksu 72
- Sürpriz Parti 74
- Piyango Paradoksu 76
- Uyuyan Güzel Problemi 78

Çözümler 82

Dizin 142

BULMACALARI KOLAY MI SANIYORSUNUZ?

Doğrusunuzu isterseniz, basit bir bulmacada bile çuvallamak an meselesidir. İşte size klasik bir örnek:

Adamın biri bir portre gösterir ve der ki:

“Ne erkek ne kız, yoktur kardeşim,

Ama şu adamın babası var ya şu adamın, oğludur babamın”.

Adam kimin resmine bakıyor?

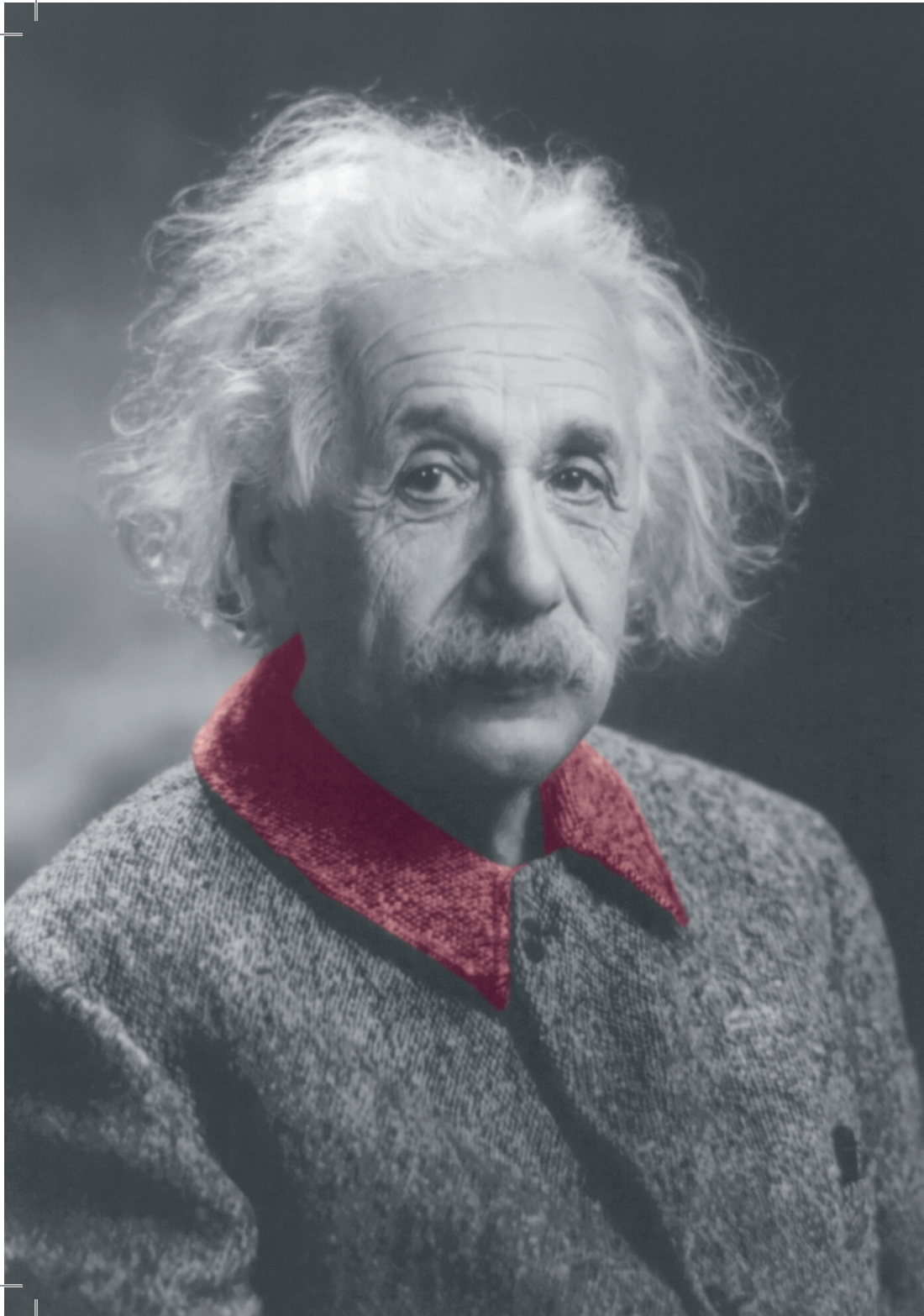
Adamın kendi resmine bakıyor olduğunu düşünme ihtimaliniz yüksektir. Öyleyse size bir iyi, bir de kötü haberim var: en sık verilen yanıtı buldunuz, fakat yanılıyorsunuz. Adam aslında oğlunun resmine bakmaktadır. (İkna olmadıysanız, ‘oğludur babamın’ ifadesini ‘benim’ ile değiştirip yeniden okuyun.)

Bulmaca, paradoks ve açmazların Eski Yunan’dan beri insanların kafalarını karıştırdığını duymak, sürekli böyle tuzaklara düşenlerimizi rahatlatacaktır. Elealı Zenon, Akhilleus’un yarıştığı kaplumbağayı asla yakalayabileceğini düşünmüştür, zira Akhilleus ne zaman kaplumbağanın bulunmuş olduğu bir noktaya ulaşsa, hayvan bir parmak bile olsa ilerlemiş olur. Zenon Paradoksu olarak bilinen bu soru, ortaya atıldığı günden 2000’i aşkın yıl sonra bile hâlâ başımıza derttir ve zihin jimnastiği denilip geçilemeyecek okkalı bulmacalardan biridir.

Kitapta yer alan paradokslar, mantık, zaman, hareket ve dille ilgili bazı temel soruları gözler önüne seriyor. Anlayacağınız, işte size meydan: iyi çözümler bulabilirsiniz,

geçtiğimiz iki binyıl boyunca bu sorulara kafa yormuş büyük zihinlerden daha iyi iş çıkarmış olacaksınız.

Kitapta karşınıza çıkan bulmacaların bazıları size kolay gelecek; bazılarını zor, bazılarını da çıldırtıcı derecede zor bulacaksınız. Bazen çileden çıkacak, belki de doğru yanıt diye bir şey olmadığı sonucuna varacaksınız. Bazen de kafanız allak bullak olacak, zira bazı paradokslar geçit vermez. Ancak umuyorum, tarihin bazı büyük zihinlerini meşgul etmiş ve kurcalamış bu bulmaca, paradoks ve açmazlar sizin de zihninizi açacak ve aklınızın sınırlarınızı zorlayacak.

- Einstein Bulmacası · Ferrari mi, Keçi mi? Monty Hall Problemi
- Bertrand'ın Kutusu · Kız mı, Erkek mi? · Kaç Yaşındalar?

I

MANTIK VE OLASILIK

MANTIK, (isim):

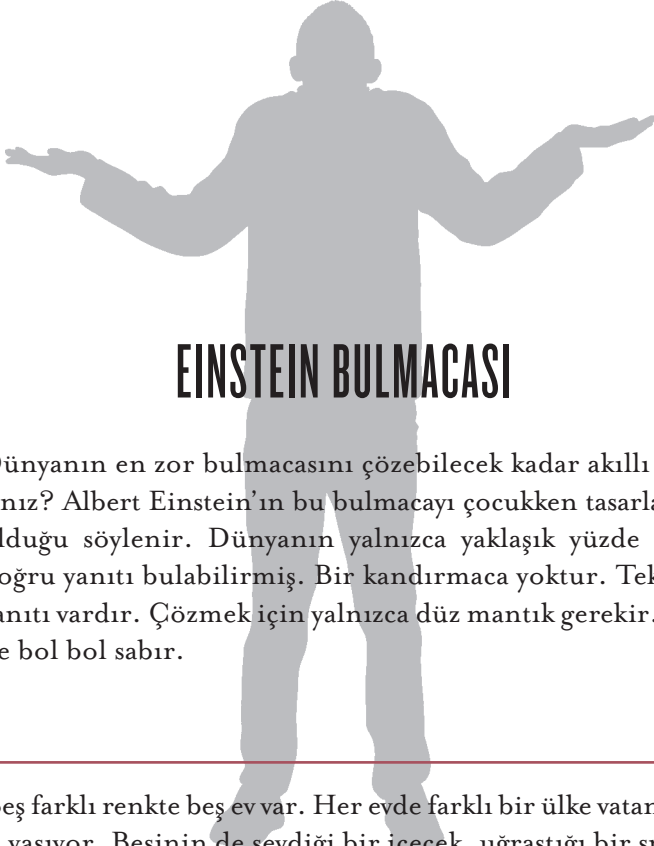
İnsan aklının sınırlarına ve yetersizliklerine uygun şekilde düşünme ve akıl yürütme sanatı.

AMBROSE BIERCE: *ŞEYTAN'IN SÖZLÜÇÜ*

Kolaydan başlayacağız. Bu bölümde yer alan bulmaca ve zekâ oyunlarında bir dolap, bir kandırmaca yok. Basit mantık ve olasılık soruları o kadar. Hepsinin çözümü var –sonraki bölümler için aynısını söyleyemeyiz-; yani dikkatlice düşünürseniz doğru yanıtları bulabilirsiniz.

'Kolaydan' dediysek de, 'nispeten kolaydan' başlayacağız diye uyaralım. Ne de olsa aklın yolları başka başka ve pek çok kişi bu tür bulmacalarda hataya düşer. Örneğin olasılık hesaplama yeteneğimizi ölçen basit bir sınav olan Monty Hall Problemi, iş dünyasının matematik dehalerinden bazılarını bile tuzığa düşürmüştür. Einstein'ın Bulmacası ise şimdiye dek tasarlanmış en zor basit mantık testlerinden biri olarak görülür.

Anlayacağınız, bir iki taneden fazlasını çözebiliyorsanız, iyi iş çıkarıyorsunuz demektir. Ama inanın, bu bölümdeki bulmaca ve zekâ oyunları yalnızca başlangıç.

EINSTEIN BULMACASI

Dünyanın en zor bulmacasını çözebilecek kadar akıllı mısınız? Albert Einstein'ın bu bulmacayı çocukken tasarlamış olduğu söylenir. Dünyanın yalnızca yaklaşık yüzde ikisi doğru yanıtı bulabilirmiş. Bir kandırmaca yoktur. Tek bir yanıtı vardır. Çözmek için yalnızca düz mantık gerekir. Bir de bol bol sabır.

Beş farklı renkte beş ev var. Her evde farklı bir ülke vatandaşı yaşıyor. Beşinin de sevdiği bir içecek, uğraştığı bir spor, beslediği bir hayvan türü var. Besledikleri hayvanlar, uğraştıkları sporlar ve sevdikleri içecekler farklı.

Kimin balığı var?

